

Uitgave rondom het programma **Toekomstkracht Overijsselse Bibliotheken**, waarbij de provincie Overijssel en Rijnbrink inzetten op een versterkte samenwerking met gemeenten en bibliotheken.

TOE KOMST KRACHT OVERIJSSELSE BIBLIOTHEKEN

Inhoud

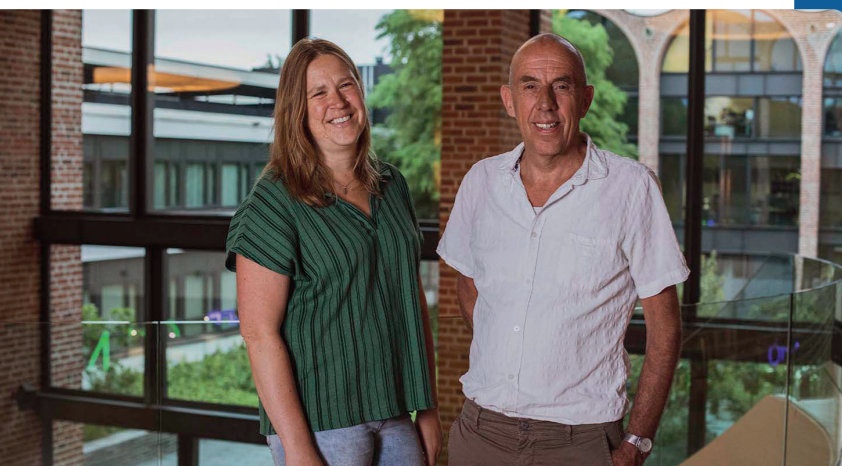
- 4 Samenwerking bibliotheek en gemeente versterken**
Een interview met Roy de Witte en Bernard Fransen

- 6 De co-creatie van Kop van Overijssel**
Een samenwerking met gedeeld enthousiasme en focus op het resultaat

- 8 Community Library**
De bibliotheek van de toekomst?

- 10 Overijssel investeert in basisvaardigheden**
Iedereen in de samenleving kan mee doen

- 12 Samenwerken aan de Bibliotheek op school**
Een uitgelezen kans voor het vo en het mbo

- 14 Achtergrondinformatie**
O.a. landelijk bibliotheekconvenant 2020-2023

Uitgave rondom het programma
Toekomstkracht Overijsselse Bibliotheken
september 2022

Voorwoord

Toekomstkracht Overijsselse Bibliotheken: onder deze noemer werken provincie, gemeenten, Rijnbrink en bibliotheken in onze provincie samen om de bibliotheken in alle gemeenten nog sterker te maken. Wij zijn ervan overtuigd dat de bibliotheek een onmisbare rol speelt om volwaardig mee te doen aan de samenleving. Hier leer je de Nederlandse taal (beter), zodat je brieven begrijpt, hier wordt hulp geboden om je weg te vinden in de digitale wereld om bijvoorbeeld toeslagen aan te vragen, je kunt er studeren en je vindt er informatie over ontwikkelingen die zich in de wereld afspelen.

Provincie Overijssel en Rijnbrink ondersteunen gemeenten en bibliotheken om stappen te zetten in de verdere ontwikkeling van de bibliotheek. De provincie heeft extra financiële middelen voor elke bibliotheek beschikbaar gesteld en Rijnbrink helpt bij het maken van plannen om te komen tot lokale versterking. Want juist de lokale invulling van de volgende maatschappelijke opgaven staan centraal:

- het voorkomen/bestrijden van laaggeletterdheid en het vergroten van het leesplezier;
- participatie in de informatiesamenleving (iedereen kan meedoen);
- het stimuleren van persoonlijke ontwikkeling en een leven lang leren.

In 2022 hebben Roy de Witte (gedeputeerde van de provincie Overijssel) en Bernard Fransen (bestuurder van Rijnbrink) gesprekken gevoerd met de wethouders en bibliotheekdirecteuren van elke gemeente. Tijdens deze gesprekken kwamen mooie verhalen naar voren over de versterkte rol van de bibliotheek in de samenleving.

Tegelijkertijd hoorden we ook nog vele uitdagingen. Door samen te werken en lokaal te kijken wat er nodig is, kunnen we met elkaar mooie vervolgstappen

zetten om inwoners in Overijssel volop te kunnen laten meedoen. In 2024 maken we graag een nieuwe ronde langs alle mooie initiatieven die dan tot stand zijn gekomen dankzij de extra impuls die met dit toekomstkrachttraject in de Overijsselse bibliotheken in gang wordt gezet.

Met dit magazine informeren en inspireren we alle bibliotheken en gemeenten in Overijssel over het traject Toekomstkracht Overijsselse Bibliotheken. We delen voorbeelden over mooie samenwerkingen en wat je als gemeente en bibliotheek voor jouw inwoners kunt betekenen. Daarnaast vind je in dit magazine een overzicht van het bibliotheekstelsel en de (landelijke) maatschappelijke opgaven waaraan gewerkt wordt. Heb je tijdens of na het lezen van dit magazine vragen of ideeën? Aarzel niet om contact met ons op te nemen.

Veel leesplezier!

Ineke van Balen,
Beleidsadviseur Cultuur (provincie Overijssel)

Judith Heyliger, Netwerkmanager Overijsselse bibliotheken (Rijnbrink)

Samenwerking bibliotheek en gemeente versterken

Het programma Toekomstkracht Overijsselse Bibliotheken gaat om een versterkte samenwerking tussen gemeenten, bibliotheken, de provincie en Rijnbrink. Waarom is die samenwerking zo belangrijk? En wat levert het op? In gesprek met Roy de Witte, gedeputeerde van de provincie Overijssel, en Bernard Fransen, bestuurder van Rijnbrink.

Roy de Witte: "In Overijssel vinden we het heel belangrijk dat iedereen mee kan doen in onze samenleving. En hoewel dat eenvoudig klinkt, is de werkelijkheid dat in onze provincie nog teveel inwoners laaggeletterd zijn en bepaalde basisvaardigheden missen om mee te kunnen doen. De bibliotheek speelt een cruciale rol bij het bevorderen van die basisvaardigheden en is uniek in zijn soort."

"De bibliotheek is hét antwoord op de vraag hoe je als inwoner van Overijssel volwaardig kan meedoen aan de samenleving."

De bibliotheek is uniek

"Het is soms de enige voorziening in een kern of dorp. En het enige gebouw waar je geen geld hoeft uit te geven, maar waar iedereen terecht kan voor onafhankelijke informatie. Daarnaast is de bibliotheek een culturele voorziening én voor iedereen. Dat maakt dat de bibliotheek een belangrijke speler is in thema's als inclusie, bestrijding van eenzaamheid en het leefbaar houden van het platteland. Het is een essentiële voorziening voor de samenleving. De bibliotheek helpt mensen hun weg te vinden in deze steeds digitaler wordende wereld, door bijvoorbeeld te helpen met het aanmaken van een coronabewijs in een app. Maar ook een plek waar je je huiswerk kan maken, waar je kennismaakt met een digitale printer en uiteraard om te lezen! Eigenlijk is de bibliotheek het antwoord op de vraag hoe je als inwoner van Overijssel volwaardig kan meedoen aan de samenleving."

Provinciale subsidieregeling

Daarom zijn we - samen met onze provinciale ondersteuningsinstelling (POI) Rijnbrink - dit programma Toekomstkracht Overijsselse Bibliotheken gestart om te zorgen voor toekomstbestendige bibliotheekorganisaties, voor iedere inwoner van Overijssel. Een belangrijke bouwsteen van dit programma is de bijbehorende provinciale subsidieregeling. Een voorwaarde voor deze subsidie is cofinanciering vanuit de gemeente.

Dat maakt dat de bibliotheek en gemeente samen moeten nadenken over welke activiteiten zij willen ontwikkelen, verbeteren en/of vernieuwen passend bij hun lokale maatschappelijke opgave."

Roy de Witte en Bernard Fransen maakten gezamenlijk een ronde langs de bibliotheken in de 25 gemeenten in Overijssel en gingen in gesprek over waar de toekomstkracht van de bibliotheek ligt en over de rol van Rijnbrink, provincie en gemeente hierbij.

Roy de Witte: "Onze provinciale rol ten aanzien van bibliotheken is onder andere om innovatie van de bibliotheken te stimuleren. Het is aan de gemeente en de bibliotheek om in gezamenlijkheid te bedenken wat er specifiek voor een gemeente, dorp of kern nodig is. Op deze wijze kunnen we onze rol goed invullen: kijken wat er nodig is, stimuleren met regelingen, alert zijn op landelijke ontwikkelingen en onze POI Rijnbrink inzetten waar het nodig is."

Bernard Fransen: "Met de provinciale subsidieregeling kan de bibliotheek haar nieuwe rol nog meer verstevigen in onze voortdurend veranderende samenleving. Het geeft de bibliotheek de kans om te blijven innoveren en vooruit te bewegen. Ik hoop dat deze financiering een eerste stap is in de richting van een structureel aanbod om de beweging vooruit ook echt te kunnen verankeren."

Roy de Witte en Bernard Fransen

Versterkte integrale samenwerking

Bernard Fransen ziet net als Roy de Witte veel toegevoegde waarde in de versterkte samenwerking tussen bibliotheek en gemeente. "Als POI is het onze opdracht vanuit de provincie om de bibliotheken te ondersteunen. Maar ook gemeenten kunnen wij goed helpen. We kennen zowel de context van de bibliotheek als de verschillende beleidssectoren. Dat maakt dat we gemakkelijk een brug slaan naar het gemeentebestuur", aldus Bernard.

"De samenleving kent verschillende maatschappelijke uitdagingen. Bijvoorbeeld basisvaardig zijn en kansengelijkheid voor iedereen. Zowel de gemeente als de bibliotheek hebben een rol in het oppakken van deze uitdagingen. In mijn ogen is het noodzaak dit integraal te doen. Dat maakt dat we elkaar kunnen wijzen op gezamenlijke verantwoordelijkheden."

Een integrale samenwerking en ondersteuning zorgt voor de grootste kans van slagen. Door bundeling van kennis, ervaringen en middelen bouwen wij samen aan een goede (lees)infrastructuur voor inwoners om basisvaardig te zijn en blijven.

Met de provinciale subsidieregeling krijgt de bibliotheek extra slagkracht om specifieke vraagstukken per bibliotheek, gemeente of dorp aan te pakken. Daarbij gaat het niet alleen om een goede (lees)infrastructuur of basisvaardig zijn, maar ook wat er nodig is om de bibliotheek toekomstbestendig te maken. Het is mooi om te zien dat het belang en de toegevoegde waarde van de bibliotheek steeds meer landelijk, provinciaal en gemeentelijk wordt erkend. Daardoor kunnen we vanuit Rijnbrink ook steeds beter de bibliotheken ondersteunen."

Rijnbrink ondersteunt als kennis- en expertisecentrum

Welk type uitdaging of vraag een bibliotheek ook heeft, Rijnbrink ondersteunt bibliotheken bij hun vragen. Bernard Fransen: "We stimuleren kennisdeling of doen bijvoorbeeld onderzoek. Bij het aanvragen van de provinciale subsidie rondom Toekomstkracht bieden we ondersteuning in onderzoeken waar de mogelijkheden liggen per bibliotheek of lokale opgave om activiteiten te ontwikkelen, verbeteren en/of vernieuwen. Daarnaast schrijven we mee aan de daadwerkelijke subsidieaanvraag, óf geven we hierin begeleiding."

De co-creatie van Kop van Overijssel

Een samenwerking met gedeeld enthousiasme en focus op het resultaat

De drie gemeenten Zwartewaterland, Staphorst en Steenwijkerland werken samen aan een subsidieaanvraag voor Toekomstkracht Overijsselse Bibliotheken. Rijnbrink adviseert en ondersteunt bij dit traject. Want: hoe kom je tot een goede aanvraag? En hoe kunnen de gelden goed benut worden? Allemaal maatwerk en lokaal verschillend. Met de bibliotheken in de Kop van Overijssel, drie beleidsambtenaren van de verschillende gemeenten en met Rijnbrink-adviseurs is een lonend traject doorlopen. Laurens Felix, interim bestuurder van de bibliotheek van de Kop van Overijssel en José Gieskes, adviseur vanuit Rijnbrink, vertellen over de co-creatie.

Laurens Felix is zeven jaar actief in bibliotheekland en heeft veel ervaring met samenwerken met gemeenten. “Voor mij was het voor de aanvraag van deze financiering logisch om beleidsmedewerkers van de gemeente van begin af aan te betrekken bij de totstandkoming en het proces van deze financiering.” José Gieskes, als ZZP’er betrokken bij Rijnbrink, vertelt: “De samenwerking verliep heel plezierig. Door samen te werken aan deze aanvraag zien bibliotheek en gemeente waar hun raakvlakken liggen, hoe ze elkaar kunnen versterken en wordt het makkelijker om draagvlak te krijgen.”

Het traject bestond uit drie gezamenlijke sessies. “Samen met Astrid Kroon, strategisch adviseur en relatiemanager bij Rijnbrink, hebben we deze sessies voorbereid. Tijdens de sessies zelf – die geleid werden door Astrid – hebben wij het proces begeleid, gestimuleerd en de hoofdlijnen bewaakt. De inhoud kwam met name bij de bibliotheken en gemeenten vandaan”, aldus José.

Dromen, durven, doen

José vertelt verder over de drie sessies, die als trechtermodel zijn ingestoken. “De eerste sessie ging

over dromen: zonder belemmeringen en kaders zo veel mogelijk bedenken wat we graag in de toekomst willen doen en hoe we de bibliotheek van de toekomst zien.” “Uiteraard wel vanuit een gezamenlijke invalshoek van gemeentebestuur en de wettelijke taken en ambities van de bibliotheek”, vult Laurens aan. José vervolgt: “Vaak zijn de plannen van de gemeente wat algemener omschreven. Het gaat bijvoorbeeld over dat iedere inwoner moet kunnen meedoen. Dat slaat meteen een brug naar wat we in de tweede sessie hebben gedaan: durven keuzes te maken.

Laurens: “De bibliotheek kan als expertisecentrum uitvoering geven aan de plannen van de gemeente. Zo organiseren we cursussen voor digitale vaardigheid, die eraan bijdragen dát iedereen kan meedoen.” De laatste sessie ging over ‘doen’. José vertelt: “Dit was het punt waarop we concreet hebben gemaakt welke thema’s er spelen per gemeente en dus ook welke activiteiten we gaan uitvoeren. Zo ligt bij de ene gemeente nu meer de focus op de aanpak van laaggeletterdheid en bij de ander meer op een leven lang leren en ontwikkelen.”

Laurens: “Uiteindelijk hebben we met deze vorm van co-creatie zoveel mogelijk denkkracht kunnen organiseren. Denkkracht afkomstig van gemeentes, bibliotheekmedewerkers, specialisten en vestigingsverantwoordelijken.” “Als Rijnbrink-adviseurs is het nu aan ons de taak om die denkkracht te vertalen naar de concrete uitwerking van de aanvraag. Dus wat gaat iedere bibliotheek exact doen? We zorgen voor een begroting en houden nauw contact met de gemeente. Zij moeten vanuit de eis van co-financiering immers ook budget vrijmaken.”, vertelt José.

De bibliotheken en gemeenten in de Kop van Overijssel doen alle drie een eigen subsidieaanvraag gekoppeld aan een thema waar zij mee aan de slag gaan. Daarbij nemen zij de verantwoordelijkheid om de kennis die wordt verkregen door te zetten naar de andere bibliotheken en gemeenten. Zo blijft het mogelijk focus te houden en tegelijkertijd mee te groeien in de kennis die elders wordt vergaard. De thema’s waarop wordt ingezet:

- Steenwijkerland: Leven lang lezen, leren en ontwikkelen
- Zwartewaterland: nog te bepalen
- Staphorst: Bruisende huiskamer

Van eenmalig naar duurzaam

Tijdens het traject tot deze aanvraag is niet alleen besproken welke activiteiten uitgevoerd worden, maar ook hoe de eenmalige subsidie kan worden omgezet tot iets duurzaam. Laurens: “Door te meten wat het teweeg heeft gebracht kan de bibliotheek zowel kwantitatief als kwalitatief bijdragen aan gemeentebestuur. De meeste activiteiten die we nu hebben bedacht, zijn in het verlengde van wat er is. Zo kunnen we vooral de impact van het bestaande vergroten en is er geen sprake van een eenmalig experiment.” José benadrukt dat. “Dankzij aandacht voor monitoring en evaluatie tijdens de uitvoering kan volop geleerd worden. Zie het als de plan-do-check-act-methode. Alle geleerde lessen nemen we mee in de toekomst. Door kennis te delen binnen de hele Kop van Overijssel blijft leren mogelijk, ondanks dat het een eenmalige subsidie is.”

De eerste resultaten

Een belangrijk resultaat van deze co-creatie is dat de subsidie ook daadwerkelijk wordt toegekend. Maar los daarvan wordt er door Laurens en José nu al gesproken over resultaat. “Binnen de bibliotheken is een groter bewustzijn ontstaan van het werk waar we mee bezig zijn en de kansen die er liggen om nog verder te ontwikkelen. Daarnaast heeft deze aanpak echt voor een gevoel van betrokkenheid, eigenaarschap, draagvlak en enthousiasme gezorgd”, vertelt Laurens.

José vertelt over de eerste externe winst die is behaald. “De provincie stuurt met deze vorm van subsidie aan op een sterkere connectie tussen de gemeente en bibliotheek. Het zijn immers partijen die dicht bij de inwoner staan en invloed hebben op dat waar de inwoner mee geholpen is. Dankzij dit proces is zowel aan de kant van de bibliotheek als aan de kant van de gemeente meer het besef ontstaan dat door samen de handschoenen op te pakken het de samenwerking versterkt en het mogelijk wordt om concreet vorm en inhoud te geven en nog meer impact te maken met het aanpakken van maatschappelijke thema’s.”

De Community Library: de bibliotheek van de toekomst?

Hoe ziet de bibliotheek van de toekomst eruit? Een eenduidig antwoord is hier niet op te geven. Het concept van de Community Library wordt in dit kader regelmatig genoemd. De Community Library is gebaseerd op het gedachtegoed van de Amerikaanse bibliotheekinnovator David Lanke. Zijn visie is dat de bibliotheek geworteld is en wordt vormgegeven door de lokale gemeenschap.

Wat is een Community Library?

Door niet alleen voor, maar ook samen mét de gemeenschap kennis te ontwikkelen en te delen kan de bibliotheek nog meer van toegevoegde waarde zijn. De bibliotheek draait niet (alleen) om collectie, maar ook om de kennis en kunde van de mensen in de gemeenschap. Ontmoeting en ontwikkeling van de gemeenschap staan centraal.

De Community Library is dus relevant voor en sluit aan bij de behoeftes van haar omgeving. Afhankelijk van de lokale gemeenschap ziet dit er voor iedere bibliotheek anders uit. Elke bibliotheek, groot of klein, stad of dorp, kent daarbij eigen uitdagingen om uiteindelijk een succesvolle Community Library te worden. Maar dit vraagt vaak om een andere visie, werkwijze, cultuur, samenwerking etc. dan een traditionele bibliotheek.

We gaan daarom in gesprek met Peter Staal. Hij is co-auteur van het boek 'Organiseren van communities' en helpt organisaties bij het implementeren van online communities en community management.

Waarom zou een bibliotheek met een community aan de slag gaan?

Peter Staal: "De rol van de bibliotheek verandert steeds meer naar een soort huiskamer van de samenleving. Dat betekent dat je je voelsprietten naar diezelfde samenleving uit moet hebben staan, om te kijken wat die lokale omgeving nu eigenlijk wil. Een manier om daarachter te komen is door daadwerkelijk met die 'samenleving' te gaan samenwerken.

Door bijvoorbeeld aan mensen te vragen: 'Waar zitten jullie nu precies op te wachten, waar ligt jullie behoefte?' Communities zijn daar het geijkte instrument voor."

Wat is een community?

"Een community is een groep mensen die zich met elkaar verbonden voelt. Dat kan op veel verschillende manieren zijn; op basis van een gemeenschappelijke interesse, ervaring, leeftijd, achtergrond etc. Belangrijk bij het opzetten van een community is dat je start met het faciliteren van die groep mensen op hún voorwaarde. Dus eerst kies je een bepaalde groep en vervolgens kun je ze vragen gaan stellen om achter hun wensen en behoeften te komen.

Bij Bibliotheek Westland bijvoorbeeld is er een community opgezet voor jonge moeders: een belangrijke doelgroep voor de bibliotheek. Zij gaven aan erg geïnteresseerd te zijn in thema's als opvoeding, voeding, voorlezen en werk/privé balans. We hebben een community opgezet, waarbij deze jonge moeders elkaar konden ontmoeten en tips en ervaringen konden uitwisselen over deze onderwerpen. Ook is bij de programmering van de bibliotheek veel meer rekening gehouden met hun wensen en behoeften.

Bij Bibliotheek Rotterdam is er een community gestart met liefhebbers van Young Adult-literatuur. Die groep bleek vrij groot te zijn. Er was veel behoefte aan een boekenclub, schrijfworkshops, en bijvoorbeeld een workshop kalligrafie. Dat kun je dan faciliteren."

Peter Staal

Onderwerpen die voor jouw organisatie van belang zijn

"Op een gegeven moment, als je zo'n groep om je heen verzameld hebt, kun je ze ook dingen gaan vragen die misschien niet direct binnen hun wensen en behoeften vallen, maar binnen de wensen en behoeften van jouw eigen organisatie. Bijvoorbeeld door te vragen wat ze vinden van de rol die de bibliotheek op dat moment inneemt, of wat de bibliotheek anders zou kunnen doen. Maar daarvoor moet je die groep mensen wel eerst verzameld hebben en een community gestart zijn op hún voorwaarden.

Het gaat er om dat je relaties opbouwt met verschillende groepen uit de samenleving. En als je die eenmaal hebt, kun je ze ook dingen gaan vragen die voor de organisator van belang zijn."

Is het organiseren van communities ook voor gemeenten interessant?

"Zeker! Een thema als inwonerparticipatie is voor gemeenten steeds belangrijker geworden. Inwoners kunnen meedenken over wat goed beleid is op verschillende onderwerpen. Moet er een nieuwe beleidsagenda van cultuur komen? Maak die dan samen met kunstinstellingen en kunstenaars, door middel van een 'kunst community' bijvoorbeeld.

Daarnaast willen gemeenten steeds vaker aansluiten bij bestaande initiatieven. In plaats van zelf het wiel uit te vinden, kijken ze wat er al gebeurt in de samenleving en hoe je dat als gemeente kan ondersteunen en versterken.

'Samen duurzaam Zeist' is daar een voorbeeld van, waarbij het streven is om energieneutraal te worden. In plaats van vanuit de gemeente iets te gaan bepalen, zijn ze gaan kijken naar wat er al leeft in Zeist en hoe ze dat kunnen versterken. Zodat het enthousiasme aangewakkerd wordt en bestaande initiatieven budget krijgen. Ook dat is eigenlijk een vorm van werken met communities, met lokale groepen in de samenleving."

Wat zijn kritische succesfactoren?

"Het kost een aantal maanden om communities van de grond te krijgen. Daarna ga je pas de vruchten ervan plukken. Waar het vaak misgaat is dat een community niet de tijd krijgt om tot volle wasdom te komen en dat de stekker er te vroeg wordt uitgetrokken. Een community kan jaren blijven bestaan, terwijl de projecten of programma's die aanleiding zijn voor het vormen van een community een beperkte tijdsduur hebben.

Een ander struikelblok is de rol van de community manager. Er moet iemand zijn die er tijd en energie in blijft steken. En het is niet altijd duidelijk wat er allemaal bij die rol komt kijken. Je moet wel iets aan de gang zien te krijgen, wat vaak het beste lukt door een extravert persoon met veel energie en enthousiasme die dat ook op een groep kan overbrengen. En de tijdsbesteding die iemand krijgt om een community succesvol te maken is vaak te weinig. Als richtlijn geef ik mee dat je per community drie tot vier dagen in de week nodig hebt om het van de grond te krijgen. Een community onderhoudt zichzelf niet. Er is altijd iemand achter de schermen nodig die evenementen en workshops organiseert, content maakt, gesprekken modereert, nieuwe leden uitnodigt etc."

Kansen voor de toekomst

"Al met al ben ik ervan overtuigd dat er nog veel kansen liggen voor organisaties om meer te doen met de kennis en expertise die in de samenleving aanwezig is. De bibliotheek kan kennis uit de samenleving ophalen door experts en interessante mensen uit hun omgeving een plek te geven. Zo kan de bibliotheek steeds meer die ontmoetingsplek of huiskamer van de samenleving worden."

Aan de slag met een Community Library?

Neem contact op met Rijnbrink voor kennis, advies en ondersteuning.

Overijssel investeert in basisvaardigheden

De ambitie dat iedereen mee kan doen in onze samenleving staat in Overijssel hoog in het vaandel.

Om mee te doen in de samenleving is het kunnen lezen, schrijven, rekenen en digitaal vaardig zijn van groot belang.

Het heeft vaak een groot effect op de gezondheid, het werk, inkomen en gezin als mensen dat niet kunnen. Daarom wordt er in Overijssel gewerkt aan het 'Investeringsprogramma Basisvaardigheden 2022-2024' van de provincie.

Mede op basis van het advies van de SER Overijssel (Sociaal-Economische Raad, een onafhankelijk adviesorgaan van de provincie Overijssel) hebben de Provinciale Staten eind 2021 akkoord gegeven op het 'Investeringsprogramma Basisvaardigheden'. De provincie Overijssel wil hiermee een aanjaagfunctie vervullen en samen met bibliotheken, gemeenten en andere partners bijdragen aan een basisvaardiger Overijssel.

In het Investeringsprogramma Basisvaardigheden wordt ingezet op drie lijnen: 1. Preventie & Onderwijs, 2. Arbeidsmarkt, en 3. Brede inclusie. In dit laatste onderdeel is het vervolg van het programma Taal werkt! ondergebracht. De invulling van deze lijn ligt bij het Netwerk van Overijsselse Bibliotheken.

Vervolg op programma Taal Werkt!

Paul Hulman, adviseur bij Rijnbrink, was in de periode 2017-2021 betrokken bij het programma Taal Werkt! en vertelt: "Het Netwerk van Overijsselse Bibliotheken bundelde in deze periode haar krachten in het provinciale programma Taal Werkt!, waarbij samen met lokale en regionale partners gewerkt werd aan een basisvaardig Overijssel. Ruim dertig lokale projecten vormden de kern van het programma. In deze projecten is samen met gemeenten en lokale partners ingezet op het vormen van een lokale infrastructuur voor het bereiken van inwoners die niet voldoende basisvaardig zijn en hen toe te leiden naar een leeraanbod. Op een aantal plaatsen hebben deze projecten van Taal Werkt! geleid tot structurele samenwerking tussen partijen rondom dit thema.

Ook werd op verschillende manieren kennis en ervaringen gedeeld: van conferenties tot een webinar

voor werkgevers, tot een Overijsselse theatertour met laaggeletterdheid als thema.

De opgedane ervaringen vanuit het programma Taal Werkt! worden nu meegenomen in het nieuwe investeringsprogramma rondom basisvaardigheden. Met een aantal Overijsselse bibliotheken wordt in 2022 verkend hoe in dit nieuwe programma de projecten vorm kunnen worden gegeven. Bij deze planvorming is inbreng en eigenaarschap van lokale en regionale partijen die in het project samenwerken een belangrijke voorwaarde."

Uit: Adviesrapport SER Overijssel 'Nieuwe kansen met basisvaardig Overijssel'

"Voldoende beheersing van taal en rekenen en basale digitale vaardigheden zijn cruciaal om volop mee te kunnen doen in de samenleving en om duurzaam inzetbaar te zijn op de arbeidsmarkt. De SER Overijssel vindt het om sociale en economische redenen noodzakelijk om voortvarend en structureel te werken aan de ontwikkeling van basisvaardigheden bij inwoners. Investeren in basisvaardigheden loont zowel voor het individu als voor de samenleving als geheel.

Geletterdheid maakt mensen gezonder, werknemers productiever en zorgt voor meer maatschappelijke welvaart en economische groei. Achterblijvende vaardigheden op het vlak van taal, rekenen en digitale vaardigheden vormen een serieus probleem voor de zelfredzaamheid van mensen en hun deelname aan de samenleving. In Nederland zijn 2,5 miljoen mensen laaggeletterd. De exacte omvang van de doelgroep in Overijssel is niet bekend, maar wordt geschat op 12% van de bevolking."
(18 december 2020)

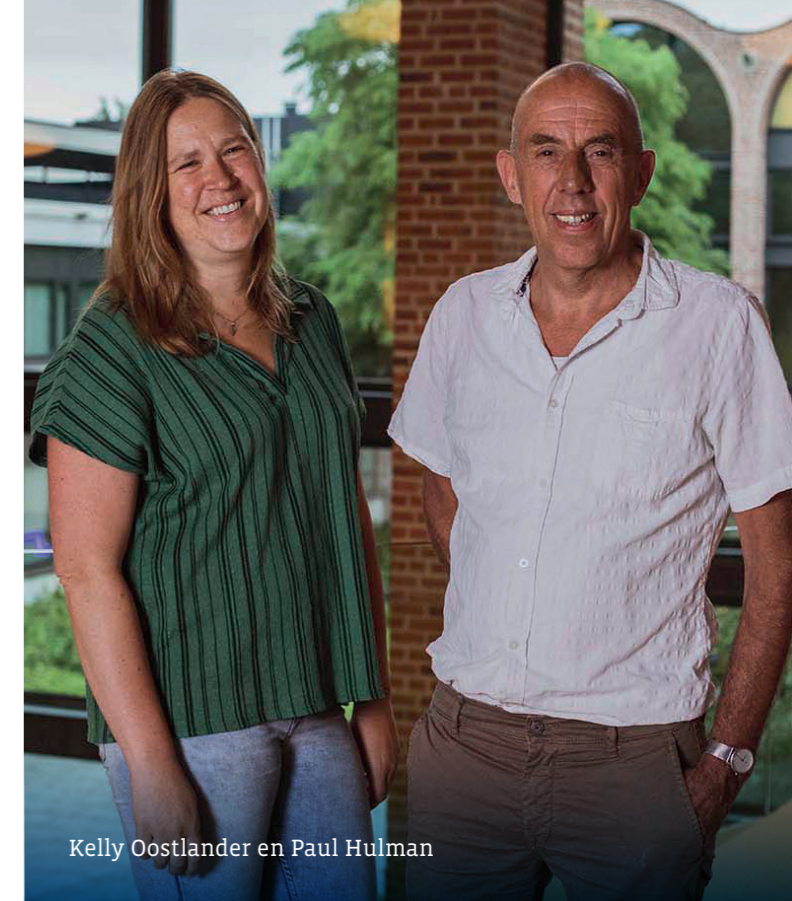
Het Ontwikkelplein

Eén van de projectideeën die verder opgepakt kan worden in het nieuwe programma is het concept van een Ontwikkelplein. Kelly Oostlander (adviseur volwasseneneducatie & participatie, www.k-dd.nl) vertelt:

"Voor mensen die wel wat hulp kunnen gebruiken bij het organiseren van hun dagelijks leven zijn er tal van organisaties die helpen. In veel gemeenten zijn er spreekuren voor belastingaangifte, ondersteuning bij financiële problemen, studie en werkadvies, vrijwillige klussendiensten, juridisch advies en nog veel meer. Helaas is niet altijd alle hulp bekend bij mensen. En als ze het wel weten, moeten ze vaak met elke hulpvraag naar een andere nieuwe, onbekende plek om te vertellen dat ze er zelf niet uitkomen. En aangeven dat iets niet lukt, vindt niemand leuk. Ook is er vaak bij deze loketten niet of nauwelijks aandacht voor het structureel oplossen van het probleem door het verhogen van eigen vaardigheden.

Mensen die moeite hebben met lezen en schrijven of niet zo handig zijn met een computer kunnen vaak gebruikmaken van onderwijs dat gemeenten inkopen bij onderwijsinstellingen. Veel mensen weten dit niet of vinden de stap te eng. Voor anderen sluit het aanbod niet aan bij wat ze willen leren, of ze worden belemmerd door andere zaken. Deze mensen ervaren vaak ook problemen bij de persoonlijke administratie, het vinden van werk, enzovoort.

Kelly Oostlander en Paul Hulman

Maatschappelijke hulp en informeel en non-formeel onderwijs komen maar beperkt bij elkaar. Dit is jammer, want deze verbindingen kunnen ervoor zorgen dat leren laagdrempeliger wordt. Dit kan anders. Door de lokale dienstverlening in ieder geval op één of een aantal momenten in de week samen te brengen op het Ontwikkelplein creëer je een herkenbare, structurele plek voor inwoners en ontstaat er bovendien meer kennisuitwisseling tussen professionals. Een Ontwikkelplein bestaat uit ondersteuning op de dagelijkse zelfredzaamheidsthema's zoals, werk en studie, wonen, gezondheid, financiën, mobiliteit, zingeving en opvoeding en educatiemogelijkheden. Deze ondersteuning bestaat uit informatie en advies, praktische hulp, training, voorlichting, begeleiding, zelfstudie en benodigde faciliteiten om mensen te helpen met de actuele vraag, maar ook om de basisvaardigheden zoals taal, digitaal en rekenvaardigheid te verhogen en informatievaardigheden, kritisch denken, sociaal culturele vaardigheden en zelfregulering te bevorderen.

Het Ontwikkelplein is een plek waar je in contact gebracht wordt met alle leer- en oefenmogelijkheden die er zijn. En waar je door vertrouwde gezichten gemotiveerd wordt om aan de slag te gaan met je persoonlijke leervragen."

Samenwerken aan de Bibliotheek op school

Een uitgelezen kans voor het vo en het mbo

“Zoek als bibliotheek actief de samenwerking op met het voortgezet onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs.” Die oproep doet Erwin C. Karst (adviseur van Rijnbrink): “We hebben het tij mee, en een doorgaande lijn van 0-100 kent geen pauze tussen 12-26...” Dat ambitie, ondernemingszin, lef en een lange adem uiteindelijk lonen, beschrijven we hieronder aan de hand van een praktijkvoorbeeld.

Uit allerlei onderzoeken blijkt dat Nederlandse leerlingen steeds minder goed lezen. Afgenomen leesplezier onder jeugdigen speelt hierbij een rol. Wie plezier in lezen heeft, gaat meer lezen en door meer te lezen word je er ook beter in. Het bevorderen van leesplezier heeft geleid tot het oprichten van een landelijke Leescoalitie, waarin diverse landelijke organisaties zich verenigd hebben. Deventer kent een lokale variant: de ‘Deventer Leescoalitie’.

De Deventer Leescoalitie bestaat uit een aantal gedreven leesbevorderaars zoals de Bibliotheek Deventer, het primair onderwijs, het voortgezet onderwijs (Etty Hillesum Lyceum), Saxion hogeschool, Sine Limite, ROC Aventus en de gemeente Deventer. In de leescoalitie wordt door samenwerking gezocht naar manieren om het leesplezier bij jongeren te stimuleren. Andere speerpunten van de coalitie zijn

leesmotivatie en de aanpak laaggeletterdheid. Het vormen van deze coalitie heeft in 2021 al geleid tot het tekenen van een convenant en het gezamenlijk organiseren van de Conferentie ‘Deventer Lees!’

Lef en een lange adem

Volgens Alice van Diepen, directeur bestuurder van Bibliotheek Deventer, vraagt de omvang en de impact van het probleem om samenwerking. “Het bundelen van de deskundigheid en expertise op het gebied van lezen, taal en educatie is cruciaal om aan een duurzame oplossing te werken. En ook om voldoende binding te houden met de gemeentelijke beleidsplannen en het coalitieakkoord.”

“Met het Etty Hillesum Lyceum (vrijwel alle voortgezet onderwijs-scholen in Deventer) waren we al een aantal jaren geleden voor het eerst in gesprek over ‘de Bibliotheek op school (dBos)’, de beproefde landelijke aanpak van de bibliotheken op het gebied van leesbevordering*. Toen was de tijd nog niet rijp voor een structurele samenwerking, maar we bleven in gesprek. En zo’n conferentie ‘Deventer Lees!’ blijkt dan een aanjager te zijn voor het maken van verdere afspraken.”

“De Bibliotheek en Rijnbrink zijn toen aan de slag gegaan met een voorstel voor structurele samenwerking volgens dBos, inclusief een begroting/offerte. Ook het gesprek hierover vraagt weer tijd, maar voor de zomervakantie hadden we een akkoord. Nu kunnen we aan de slag met de implementatie en starten met een meerjarige samenwerking” vult Ferdi Çelik, programmacoördinator Jeugd & Onderwijs van Bibliotheek Deventer, aan.

Derde geldstromen

Meerjarige samenwerking vraagt ook om goede afspraken over financiering. In deze samenwerking draagt de gemeente Deventer bij vanuit de NPO-gelden.**

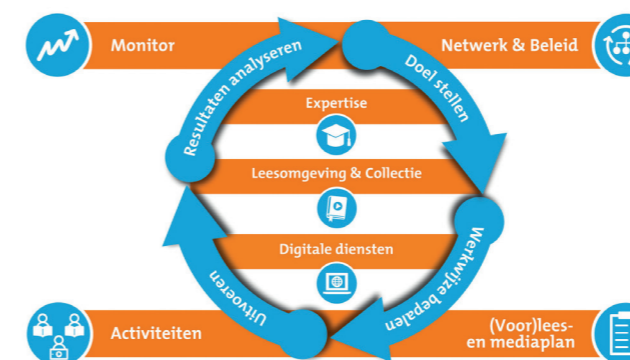
“Incidenteel geld, zoals NPO-gelden of de subsidieregeling Toekomstkracht, is geen structurele bekostiging van de samenwerking, maar kan enorm helpen om partners over de streep te trekken en om de eerste financiële hobbels te nemen”, zegt Erwin C. Karst, adviseur bij Rijnbrink. “Daarnaast maken we met de school afspraken over de financiering voor de komende jaren. Bibliotheken geven vaak aan geen mensen en middelen te hebben om de samenwerking aan te gaan. Maar met visie en ambitie zijn hierover afspraken te maken. We hebben als bibliotheken écht een goed verhaal. Mijn motto: trek de stoute schoenen aan, maar niet een te grote broek...”

Samenwerken aan het vergroten van taal- en leesniveau

“Een goede samenwerking begint met positionering en profilering van onze gezamenlijke opdracht en ons gezamenlijk belang én het in gesprek blijven en plannen concretiseren. De ondersteuning van Rijnbrink hierin is cruciaal. Samen zetten we een enorme stap in het vergroten van het taal- en leesniveau van jongeren”, besluit Alice van Diepen.

Alice van Diepen.

de Bibliotheek
op school

* Website: www.debibliotheekopschool.nl
en pro.debibliotheekopschool.nl
(voor professionals/bibliotheken)
** Nederlands Programma Onderwijs,
meer info: <https://www.nponderwijs.nl/>

Wiebo Spoelstra, Lid Centrale Directie Etty Hillesum Lyceum Deventer

“Toen we als Etty Hillesum Lyceum (EHL) het verzoek kregen om deel te nemen aan de ‘Deventer Leescoalitie’, hebben we daar meteen ‘ja’ tegen gezegd.

Als EHL blijven we leesplezier van jongeren vergroten en bevorderen door een krachtig en samenhangend leesbeleid, een rijk leesaanbod en het tot stand brengen van een leescultuur. Op elk van onze vijf locaties hebben we enthousiaste docenten die dit handen en voeten geven. Zij gaven aan dat de ‘Bibliotheek op school’ zal helpen om hier een verdere impuls aan te geven.

Zo gaan we een bibliotheek inrichten op de locaties waar deze nog niet was en gaan we de collecties daar waar nodig actualiseren. Er gebeurt al ontzettend veel op de diverse locaties om leesplezier te bevorderen, maar in de samenwerking met de bibliotheek verwacht ik dat we nog meer ideeën aangereikt krijgen van activiteiten die elders een bewezen effect hebben gehad.

Voor EHL is het belangrijk dat een jaarlijks leesonderzoek onder de leerlingen onderdeel van de aanpak is. Zo kunnen we echt volgen wat het effect is van al onze inspanningen. Ik vind het echt geweldig dat ook de gemeente en de Bibliotheek het belang hiervan inzien en bereid zijn om mee te financieren.”

Erwin C. Karst

Achtergrondinformatie

Landelijk bibliotheekconvenant 2020-2023

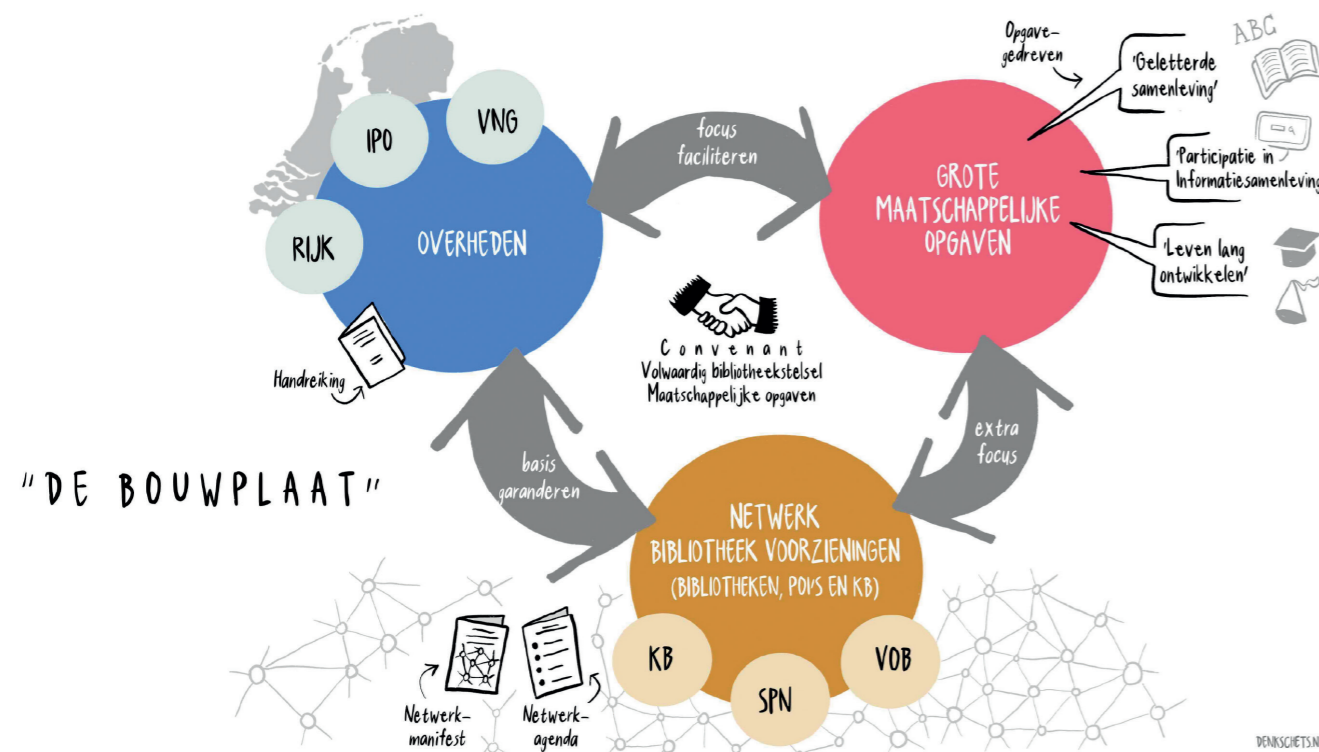
In het bibliotheekconvenant 2020-2023 benadrukken vertegenwoordigers van de drie overheidslagen (Rijk, provincies en gemeenten) en van de Nederlandse openbare bibliotheken het belang van een volwaardige lokale bibliotheekvoorziening. Dit is een voorwaarde om een bijdrage te kunnen leveren aan de drie grote maatschappelijke opgaven waar ze zich de komende jaren op gaan focussen:

1. het bestrijden van laaggeletterdheid
2. het bevorderen van digitale inclusie, en
3. het stimuleren van persoonlijke ontwikkeling.

Het convenant is ondertekend door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW), het Interprovinciaal Overleg (IPO), de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), de Koninklijke Bibliotheek (KB), de Vereniging van Openbare Bibliotheken (VOB) en de Stichting Samenwerkende POI's Nederland (SPN). Met dit convenant bouwen de partijen voort op de evaluatie van de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (evaluatie Wsob) en het bijbehorende advies 'Een bibliotheek voor iedereen' van de Raad voor Cultuur.

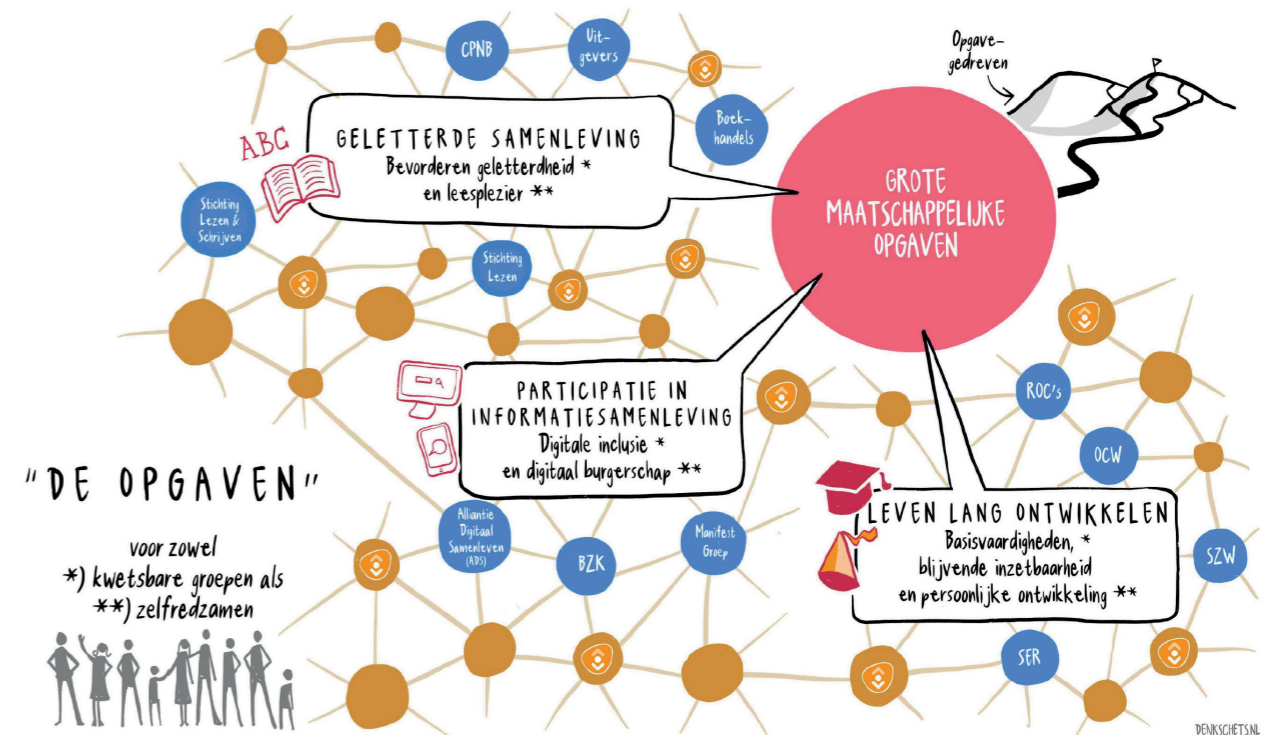
Bibliotheekstelsel

Openbare bibliotheken, de provinciale ondersteuningsinstellingen (POI's) en de Koninklijke Bibliotheek (KB) vormen samen 1 netwerk van openbare bibliotheekvoorzieningen. Zij werken veel met elkaar samen. Dat doen ze bijvoorbeeld via de Vereniging van Openbare Bibliotheken (VOB) en Stichting Samenwerkende POI's Nederland (SPN). Samen bepalen ze de koers van het bibliotheekstelsel.

Netwerkagenda 2021-2023

Om invulling te geven aan de afspraken uit het landelijke bibliotheekconvenant, is door lokale bibliotheken, POI's en de KB in gezamenlijkheid de Netwerkagenda 2021-2023 geschreven. Deze Netwerkagenda bevat de uitwerking van drie maatschappelijke opgaven, plus acht stelseluitdagingen voor het bibliotheekstelsel. Je vindt de netwerkagenda o.a. op de website: www.bibliotheeknetwerk.nl.

"BASIS GARANDEREN"

... van volwaardige lokale bibliotheek

- goed bereikbaar en toegankelijk
- alle wettelijke functies / breed functioneel
- robuuste organisatie

RANDVOORWAARDEN

Achtergrondinformatie

Subsidieregeling provincie Overijssel 'Bibliotheek van de Toekomst'

De provincie Overijssel heeft voor bibliotheekstichtingen in Overijssel een subsidie beschikbaar gesteld van maximaal € 95.000,- per subsidieaanvraag. Deze subsidie is bedoeld voor bibliotheekinnovatie: het ontwikkelen en invoeren van een nieuw of verbeterd product, proces of dienst bij een lokale bibliotheek. Of voor het ondersteunen van het proces van ideevorming of het ondersteunen van een experiment. Met als doel dat de bibliotheken voldoen aan de eisen en wensen van inwoners nu en in de toekomst. Eén van de voorwaarden voor deze subsidie is cofinanciering door de gemeente. Meer informatie over deze subsidieregeling staat op de website van de provincie:

<https://www.overijssel.nl/loket/subsidie/culturele/bibliotheek-toekomst>.

Andere inhoudelijke en financiële mogelijkheden om bibliotheken te versterken.

De provinciale subsidieregeling is niet de enige financiële mogelijkheid om bibliotheken te versterken. Bij de presentatie van de miljoenennota 2023 op Prinsjesdag is in de begroting van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) structureel extra geld opgenomen om bibliotheken te versterken (zie tabel).

Daarnaast komt er vanuit het Masterplan basisvaardigheden (zie afbeelding) extra geld naar het onderwijs voor het versterken van o.a. taalvaardigheden. Dit is onder andere bedoeld voor uitbreiding van het project Boekstart in de kinderopvang en voor de Bibliotheek op school in het primair onderwijs.

Verder krijgen gemeenten extra budget uit het Nationaal Programma Onderwijs (NPO) voor hun rol in voorschoolse educatie, primair en voortgezet onderwijs tot en met schooljaar 2023 - 2024.

En ook bijvoorbeeld het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) maakt de komende jaren ruim 18 miljoen euro extra vrij voor de IDO's (informatiepunt digitale overheid) in bibliotheken (van € 0,08 naar € 0,83 per inwoner in 2022). Dit geld is bedoeld om inwoners te helpen met vragen of problemen rondom de digitale overheid, of om hun digitale vaardigheden te helpen vergroten.

Kortom, er komt de komende jaren veel extra geld naar gemeenten, onderwijs en bibliotheken om de (digi) taalvaardigheid van inwoners te versterken. Men kan nu al starten met het maken van goede plannen en vanuit de verschillende regelingen de opstart van de uitvoering bekostigen en vervolgens de exploitatie dekken met de structurele gelden die beschikbaar komen.

Rijnbrink biedt ondersteuning bij het maken van plannen en het aanvragen en inzetten van subsidie

Heb je vragen over de subsidieregeling van de provincie? Of wil je advies of hulp hoe deze subsidie, en wellicht andere subsidies, het beste ingezet en aangevraagd kan worden?

Neem dan contact op met Rijnbrink. Rijnbrink is dé professionele kennispartner van Overijsselse bibliotheken en ondersteunt en adviseert bibliotheken op allerlei gebieden.

Coalitieakkoordmiddelen art. 14 (bedragen x € 1.000)				
	2023	2024	2025	2026 e.v.
Innovate en digital transformatie	15.500	15.500	14.500	5.000
Bibliotheken	35.700	56.700	62.700	62.700
Erfgoed	19.300	24.800	45.100	18.200
Arbeidsmarkt en makers	38.600	28.600	66.600	66.600
Educate en participatie	26.400	27.900	15.000	15.000
Totaal	135.500	153.500	203.900	167.500

Masterplan basisvaardigheden Welke problemen gaan we aanpakken?

Heeft u naar aanleiding van deze publicatie vragen?
Neem contact op met Rijnbrink.
www.rijnbrink.nl